

Zápis

z obhajoby disertační práce pana Lic. Miguela Josého Cuency Drouharda

konané dne 26. února 2014

téma práce: „Influencia del polisistema cultural español en la traducción de la literatura checa durante la segunda mitad del s. XX“ (Vliv španělského cílového polysystému v českém-španělském překladu na druhé polovině 20. století)

přítomní: Lic. Miguel Cuenca, PhDr. Radek Eichl, Ph.D., prof. PhDr. Jana Králová, CSc., Mgr. Vanda Obdržálková, Ph.D., PhDr. Jaroslav Špirk, Ph.D., doc. PhDr. Miloslav Uličný, prof. PhDr. Miguel Ángel Vega Cernuda

Předsedkyně komise paní prof. PhDr. Jana Králová, CSc. zahájila obhajobu a představila přítomným kandidáta. Představila přítomnou dr. Vendulu Procházkovou, zástupkyni Velvyslanectví Španělského království v Praze.

Kandidát není Čech, musel se tedy během svého výzkumu naučit novou metodologii, která není známá ve španělský mluvícím translatologickém světě. Mnoho přítomných zná kandidáta, neboť během mnoha let vedl celou řadu seminářů. Obhajoba bude probíhat ve španělštině, respektive češtině, otázky položené v češtině budou zodpovězeny česky, španělské otázky španělsky.

Školitel doc. PhDr. Miloslav Uličný představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho disertační prací.

Práce má dvě části: teoretická část zapracovávající dějiny překladu, kde představuje základní východiska své práce, české prostředí; druhou část vypracoval doktorand samostatně (kvůli zdravotním důvodům školitele), poté pokračoval za pomoci prof. Králové. Dále školitel cituje z posudku práce.

Předsedkyně komise požádala kandidáta, aby seznámil přítomné se svou disertační prací.

Sdělil zejména:

Téma práce: Klíčovými tématy jsou: překlad, česko-španělský, vliv, tj. vzájemný vliv obou polysystémů, časové omezení (20. století, konkrétně druhá polovina).

Metoda empirického výzkumu:

Proč vypracovat tuto práci? Představit dané téma, neboť může obohatit kulturní systému, vytvořit systematickou práci poměrně nového tématu. Zdůraznit důležitost dějin coby nástroje ke zkoumání překladu. Ověření teoretických východisek.

Výzkum popisuje a představuje českou literaturu, představit české (slovenské) teorie překladu – klíčové pro tuto práci, seznámení se se španělskou nakladatelskou činností a španělskou legislativou a organizací veřejné správy v daném období, studium českých dějin.

Teoretická východiska:

Hledání paralel a souvislostí mezi českým a španělským polysystémem, nejde o symetrické podobnosti ve zkoumaném období, spíše o paralely. Existuje jakýsi makropolysystém, což dokazuje existenci teorie polysystémů.

Výsledky:

Případová studie: *Válka s mloky* (K. Čapek), nalezení mnoha stop španělského polysystému v překladu. Nečekané zjištění týkající se překladatele, které vedlo k dalšímu výzkumu. Korpus se soustředil na 2 díla a konkrétní pasáže, dále došlo k analýze a zhodnocení výsledků.

Problematika přístupu k pramenům, ne vždy jsou bohužel dostupné (soukromé sbírky, či naopak veřejně přístupné - archiv AGA v Alcalá de Henares nedaleko Madridu, výhoda elektronických databází – od 90. let dochází k digitalizaci).

Návrh témat k dalšímu výzkumu: fiktivní překladatelé (pseudonymy, pokrývači), plagiáty, nepřekládání (v případě menšinových jazyků), cenzura (nepřeložené pasáže či celá nepřeložená díla), autocenzura ve svobodě (ne pouze v případě diktátorských režimů), analytický překlad, recepce české literatury ve Španělsku v různých obdobích (vč. cenzury), nepřímé překlady (ve zkoumaném období existuje více nepřímých překladů než překladů přímých).

Kandidát představil dvě inspirující teze: týkající se dějin jako nástroje (Gasset) a výsadní postavení překladu a českého polysystému (Levý).

Poté oponenti (dr. Eichl, prof. Vega) přednesli závěry svých posudků.

Prof. dr. Miguel Vega: Pogrataloval doktorandovi za vynikající výzkum a poděkoval za možnost být oponentem a seznámit se se zajímavými údaji týkajícími se českého polysystému. Pozitivně zhodnotit formální úpravu dizertační práce. Ocenil zmínku filozofa Gasset. Velmi zajímavé a přínosné je porovnání českého a španělského polysystému. Cenzura a politika často komplikují celý komunikační proces.

Jako oponent doktorské disertace Miguela Cuency Drouharda konstatují, že jeho práce odpovídá všem požadavkům na tento typ vědeckých prací, a to z následujících důvodů:

1. Je solidně a široce podložena bibliografickým výzkumem, který garantuje platnost výsledků jeho analýzy.
2. Vykazuje koherentní a podložená teoretická východiska.
3. Výběr teoretických východisek odpovídá požadavkům na analýzu společenských a sociologických implikací českého překladatelství ve vztahu ke španělštině, a to polysystémové teorie a historickému pohledu na překladatelskou práci.
4. Prokazuje odpovídající teoretickou propracovanost a její aplikaci na případ překladu díla Karla Čapka do španělštiny jako pole pro ověřený jeho pracovní hypotézy.
5. Téma disertace je originální.
6. Závěry, ke kterým autor dospěl, jsou platné.

Ze všech těchto důvodů se domnívám, že si práce zaslouhuje nejlepší hodnocení a je vhodným podkladem pro získání titulu doktor. Tento můj názor však nebrání tomu, abych k diskusi předložil následující body:

1. *Quaestiones de terminis, non tamen de verbis*: Podle názoru pana kandidáta, nebylo by vhodné odlišovat mezi termíny “traductor” a “traductivo” (obojí ajdektiva)? Nebylo by vhodné upřesnit termín strýc ve vztahu k Filipovi II. a Rudolfovi II.?
2. Považujeme-li za prokázanou podobnost obou polysystémů, výchozího a cílového, je možné ukázat na nějaké rozdíly mezi nimi? Mohl mít na vztah mezi oběma polysystémy vliv fakt, že cílový polysystém využívá “obecný jazyk”, zatímco jazyk výchozího systému je minoritní? Mohlo by to mít pro téma nějaký význam? Překládala se ze španělštiny do češtiny díla s politickým a ideologickým nábojem?

3. Necháme-li stranou vlastní analýzu dvou překladů, Diéguezova a Falbrové a zjištění v archívu AGA, zabýval jste se také dalšími specifickými dokumenty s cílem podpořit svůj názor, že José Diéguez mohl být překladatelská mrtvá duše?
4. V bibliografii je uvedena práce K. Drskové o českých překladech z francouzské literatury. Existovaly obdobné pokusy pro jazykovou dvojici čeština – španělština?

Dr. Radek Eichl: Pozitivně zhodnotil práci kandidáta (jasná struktura, metody), nemá strach zpracovávat téma jako např. cenzura, norma. Pracuje velmi dobře s materiály, citacemi, v jedné části jsou citace matoucí. Překvapující, avšak pozitivní je nastolení některých hypotéz již v teoretické části. Prohlubuje teorii polysystémů. Empirická část je velmi dobře zpracovaná, kandidát studoval pouze tři překlady. Občas se zdá, že v každém překladu zkoumá jiná témata (vynechávky v jednom překlad, ne však už v druhém), bylo by dobré sjednotit a u všech překladů zkoumat stejné jevy. Cenzura po r. 1945 je velmi polemickým tématem, mnoho badatelů přesně neví, co se tehdy dělo. Doktorand zahrnul vysvětlivky ve finální části (závěru) – v ČR se vysvětluje v úvodní či teoretické části.

Kandidát Lic. Miguel Cuenca odpovídá na posudky oponentů.

Pokud jde o rozšíření práce z hlediska širšího představení českého systému. Původním záměrem bylo představení cílového polysystému. Nechtěl jsem vytvořit deskriptivní práce s mnoha informacemi o dějinách české literatury. Bylo by záhodno představit exilová česká nakladatelství? (námět školitele): jistě by to bylo vhodné a vypovídající o daném časovém období, poukázalo by to na fakt, že existovala oficiální a neoficiální literatura. Obdobná situace byla i ve Španělsku. Také by bylo možné do práce zahrnout delší seznam periodik. Vypracovat seznam autorů, kteří pracovali pod pseudonymem. Zpracovat podobnosti česko-španělského a česko-francouzského polysystému – jde o dva různé jazyky (z geografického hlediska je španělština dominantní, hovoří se jí na více kontinentech, francouzština se omezuje na menší území), dokresluje na počtu překladů z těchto dvou jazyků (Uličný). Dějiny a rodinné vztahy Habsburků jsou komplikované a je složité je vysvětlit a popsat. Odtud se odvíjí rozdílnost obou polysystémů (dvě větve – na Pyrenejském poloostrově vs. střední Evropa): španělština je jazyk, který se šíří, slouží k expanzi, naopak čeština je jazyk, nástroj, který definuje a vytváří identitu daného národa uvnitř impéria. Adjektiva *traductor* a *traductivo* je těžké odlišit, je potřeba stanovit rozdíl (proces x produkt). Od 30. let český statistický úřad nezaznamenává údaje o alfabetizaci. Doktorand dal prostor k otázkám.

Předsedkyně zahájila diskuzi.

Diskuse:

Špírk: Jsem portugalista, tudíž španělštině rozumím jen pasivně. Práce se mi velmi líbí, tvrdí, že klíčovými slovy jsou cenzura, nepřímé překlady a nepřekládání. Zajímá mě, co jsou hlavní poznatky nepřekládání, proč nejsou v jedné kapitole? Nemohl by to být vlastní článek? Druhý dotaz: Překlad ze středně velkých a malých literatur vycházejí stejně tak přímé i nepřímé překlady zároveň, přímý překlad z češtiny, ale i nepřímý překlad z němčiny či angličtiny? Něco obdobného přichází i Petra Vavroušová ve své dizertační práci. (příklad Švejka).

Cuenca: Začnu druhou otázkou – přímé a nepřímé překlady. První překlad Války s mloky byl nepřímý (z němčiny, publikován v Chile). Odpovídá to dané epoše i procesu překlad. Ve Španělsku v poválečném období dominují nepřímé překlady, proto dnes máme dvojí vydání. Je třeba si uvědomit také finanční situaci – je levnější znovu vydat již přeložený text, udělat korekturu.

Špírk: Nejde tedy o vnitrojazykový překlad? Z americké španělštiny do evropské?

Cuenca: Neznám texty překladu, nedovedu to tedy posoudit. Jistě došlo ke „kosmetickým“, stylistickým změnám. Mnoho děl se publikovala v Chile či Mexiku a muselo se žádat o povolení k publikaci děl ve Španělsku.

Špírk: Jde o kombinaci politických (ideologických) a ekonomických faktorů. Děkuji za odpověď.

Uličný: Rok 2009 odpovídá 71 letům od smrti autora – přestala tedy platit autorská práva, je třeba do zohlednit.

Cuenca: Proč v práci není kapitola věnovaná nepřekládání – je včleněna do empirické části. Jednotlivé výsledky analýz by jistě vydaly na samostatnou kapitolu. Článek by z toho mohl být.

Předsedkyně se zeptala, zda členové komise či přítomní mají další otázky, poté zhodnotila, že již nejsou další dotazy a vyzvala komisi k hlasování.

Vyhlášení výsledku tajného hlasování: počet členů komise: 5 – přítomno členů komise: 5 – kladných hlasů: 5.

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsala: PhDr. Petra Vavroušová

Podpis předsedy komise: prof. PhDr. Jana Králová, CSc.

